

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: „Zrównoważone przemiany w społeczeństwach w okresie transformacji” (opinia rozpoznawcza)

(2014/C 67/02)

Sprawozdawca: **ANDRIS GOBIŅŠ**

Dnia 15 kwietnia 2013 r. prezydencja litewska, działając na podstawie art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie:

„Zrównoważone przemiany w społeczeństwach w okresie transformacji”.

Sekcja Stosunków Zewnętrznych, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 25 września 2013 r.

Na 493. sesji plenarnej w dniach 16–17 października 2013 r. (posiedzenie z 16 października) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 70 do 1 – 6 osób wstrzymało się od głosu – przyjął następującą opinię:

Jedyną stałą jest zmiana – Heraklit

1. Zalecenia

1.1 Unia Europejska, jej państwa członkowskie oraz społeczeństwo obywatelskie są niezwykle bogatym źródłem doświadczeń w dziedzinie transformacji. Z tego doświadczenia powinno się czerpać bardziej efektywnie, aby osiągnąć stabilizację w drodze przemian zachodzących na obszarze całej Europy, w państwach sąsiadujących z UE, a także na całym świecie.

1.2 Unia Europejska odgrywa wiodącą rolę w toczących się obecnie debatach ONZ w sprawie agendy rozwoju na okres po 2015 r., a tym samym ma za zadanie zaproponować dalsze konkretne kroki, jakie należy podjąć w oparciu o politykę solidarności i spójności. W tym celu należy uwzględnić niniejszą opinię oraz odpowiednie poprzednie opinie EKES-u⁽¹⁾.

1.3 Należy zastosować w praktyce doświadczenia w dziedzinie transformacji dostępne w i dla UE. Unia Europejska musi lepiej usystematyzować swoje pozytywne i negatywne doświadczenia w dziedzinie transformacji, dostępne instrumenty wsparcia oraz dane na temat zainteresowanych podmiotów. Należy opracować plan działania dotyczący wykorzystania w procesie programowania doświadczenia w dziedzinie transformacji. Powinno się bezzwłocznie umożliwić wykorzystanie Europejskiego Kompendium Transformacji i innych sugestii zawartych w najnowszych dokumentach UE.

1.4 Należy sprawić, aby polityka zewnętrzna UE była silniejsza, bardziej partycypacyjna, a także otwarta, efektywna i spójna. Polityka powinna być nakierowana na propagowanie praw człowieka, podstawowych wolności (w tym wolności zrzeszania się i pokojowych zgromadzeń) i praworządności oraz powinna pomagać w tworzeniu warunków demokratycznych i sprzyjającego klimatu pozwalających obywatelom i organizacjom społeczeństwa obywatelskiego uczestniczyć w kształtowaniu polityki

i monitorowaniu jej realizacji. Potrzebne jest tu podejście długookresowe.

1.5 Społeczeństwo obywatelskie i polityczne UE oraz krajów partnerskich musi odegrać w tym procesie kluczową rolę. Umowy o partnerstwie, programy wsparcia oraz dotacje nie powinny być zatwierdzane w inny sposób niż w drodze zorganizowanego dialogu ze społeczeństwem obywatelskim, w szczególności zorganizowanym społeczeństwem obywatelskim, zgodnie z zasadą partnerstwa UE. Szczególny nacisk powinno się położyć na dialog z różnymi grupami społecznymi w krajach partnerskich i włączenie tych grup społecznych, zwłaszcza mniejszości i mieszkańców regionów oddalonych.

1.6 Obecnie wielu potencjalnych propagatorów zrównoważonego rozwoju jest wykluczonych z możliwości otrzymywania wsparcia UE z uwagi na dyskryminacyjne przepisy administracyjne i inne przepisy. Dyskryminacja pozytywna (niedopuszczanie do manipulacji) oraz wymóg włączenia do projektów rozwojowych partnerów o niedawnych doświadczeniach w dziedzinie transformacji są niezbędne, aby zapewnić równorzędny status podmiotom funkcjonującym w środowiskach, które w aktualnych ocenach uzyskały gorsze wyniki. Najwyższy priorytet należy nadać kwestii jakości projektów oraz rezultatom.

1.7 Trzeba wdrożyć nowe mechanizmy współpracy oraz rozbudować mechanizmy już istniejące – patrz w szczególności pkt 3.3.4, 3.3.6, 3.3.7 i 3.3.8 – np. projekty bliźniacze o zasięgu globalnym, Taiex, Erasmus+, nowa platforma wymiany, itp.

1.8 Podmioty powiązane z reżimami autorytarnymi lub niedemokratycznymi praktykami (np. tzw. GoNGO, czyli sponsorowane przez rząd organizacje pozarządowe, tzw. „żółte” związki zawodowe, czyli związki zawodowe podporządkowane pracodawcy, itp.) powinny zostać wyłączone ze wsparcia.

1.9 Kompleksowego wsparcia powinno się zasadniczo udzielać przedstawicielom szerokiego przekroju społecznego w krajach partnerskich.

⁽¹⁾ W szczególności opinia EKES-u w sprawie „Godne życie dla wszystkich: Eliminacja ubóstwa i zapewnienie światu zrównoważonej przyszłości” z 23 maja 2013 r. oraz inne opinie.

1.10 Przemiany demokratyczne, zrównoważony rozwój, rozwój gospodarczy sprzyjający włączeniu społecznemu oraz stabilny rynek, wraz z poprawą dobrobytu i zwiększeniem zatrudnienia to cele, do których najlepiej dążyć poprzez dobre sprawowanie rządów oraz podejście silnie oparte na prawach. Praktyka pokazuje, że silne społeczeństwo obywatelskie, w szczególności zorganizowane, jest najlepszą gwarancją sukcesu.

2. Kontekst opinii

2.1 Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny propaguje szerokie spojrzenie na zrównoważony rozwój. Rada UE przyjęła, że obejmuje to takie aspekty, jak „demokratyczne sprawowanie rządów, prawa człowieka i praworządność, dobrobyt na poziomie gospodarczym i społecznym, a także pokój i stabilność”⁽²⁾.

2.2 Transformację należy zasadniczo rozumieć jako stabilizację, wspieranie demokracji, rozwój instytucji i budowanie potencjału, wymianę najlepszych praktyk i konsolidację reform w celu nadania przemianom zrównoważonego charakteru. Opiera się ona na solidarności i działaniach inicjowanych przez osoby fizyczne, organizacje społeczeństwa obywatelskiego (CSO), przedstawicieli rządu oraz inne podmioty.

2.3 Kilka aspektów współpracy ze społeczeństwami w okresie transformacji było już uwzględnianych w programach EKES-u⁽³⁾. Celem niniejszej opinii jest wykroczenie poza treść istniejących źródeł i odzwierciedlenie szczególnych interesów prezydencji litewskiej w Radzie UE i ogólnego interesu społeczeństwa obywatelskiego w Europie (co ma także stanowić wkład w szczyt Partnerstwa Wschodniego w Wilnie w listopadzie 2013 r. oraz w Europejskie Dni Rozwoju).

2.4 Zmiany zachodzące obecnie w krajach partnerskich UE to kolejny powód aktualizacji istniejącej polityki. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny wyraża zaniepokojenie, jeżeli chodzi o zrównoważony charakter zmian zachodzących u kilku wschodnich sąsiadów UE, w krajach EuroMed oraz innych krajach partnerskich. W regionie Bałkanów Zachodnich można zaobserwować szereg pozytywnych zmian (z uwzględnieniem znaczenia przystąpienia Chorwacji do UE).

3. Umożliwienie lepszej wymiany doświadczeń w UE

Głównym motorem zrównoważonego rozwoju i przemian demokratycznych może być wewnętrzna motywacja i popyt wewnętrzny, w połączeniu z wyraźną polityką otwartych drzwi UE względem wszystkich państw europejskich oraz innymi przywilejami dla państw i społeczeństw spoza Europy.

3.1 Lepsze skoordynowane polityki UE na rzecz transformacji

3.1.1 Zrównoważone przemiany wymagają lepszej koordynacji rozmaitych polityk, programów i działań UE dotyczących tych samych regionów lub obszarów tematycznych, aby stworzyć więcej synergii i zachować spójność. Zdolność UE do działań zewnętrznych nadal należy rozwijać dopóty, dopóki wspólne wartości i cele UE nie będą skutecznie propagowane na prawdziwie europejską skalę⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Konkluzje 3218. posiedzenia Rady do Spraw Zagranicznych (31.1.2013), art. 19.

⁽³⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.eesc-opinions-highlights>.

⁽⁴⁾ Opinia EKES-u w sprawie roli UE i jej stosunków z Azją Środkową oraz udziału społeczeństwa obywatelskiego, Dz.U. C 248 z 28.8.2011.

3.1.2 Powinno się zapewnić oraz monitorować z większą starannością „Spójność polityki na rzecz rozwoju”. Obowiązek spójności polityki na rzecz rozwoju powinien, zgodnie z art. 208 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (zmienionym traktatem lizbońskim), leżeć u podstaw kształtowania i realizacji polityki we wszelkich regulacjach dotyczących instrumentów stosowanych w działaniach zewnętrznych. Dlatego też powinien się on stosować do wszystkich polityk, programów i działań. Spójność nowych inicjatyw UE należy poddawać ocenie w 100 % przypadków. Wszystkie programy (w tym także ich ocena i linie budżetowe) powinny odzwierciedlać międzynarodowe zobowiązania i obowiązki UE dotyczące praw człowieka i rozwoju (w tym także zasady ONZ dotyczące jednolitej wykładni podejścia do rozwoju kładącego nacisk na prawa człowieka) i powinny koncentrować się na grupach najbardziej zmarginalizowanych i najsłabszych. Istotne jest także monitorowanie tego, czy w procesie transformacji i integracji UE pozytywnym zjawiskom w jednym obszarze polityki nie towarzyszą negatywne zjawiska w innych obszarach.

3.1.3 Niezbędne jest stworzenie wspólnej platformy umożliwiającej przyjazny użytkownikowi przegląd istniejących instrumentów (takich jak dotacje, przetargi i programy itp.), na szczeblu UE lub państw członkowskich UE, wywierających bezpośrednie lub pośrednie skutki zewnętrzne. Powinny być przewidziane pewnego rodzaju powiązania/współpraca z portalem Twoja Europa. Należy dołożyć starań, aby uwzględnić informacje dla małych organizacji (także na poziomie niższym niż regionalny). Dodatkowymi grupami docelowymi powinny być instytucje działające w państwach członkowskich UE oraz w społeczeństwach w okresie transformacji. Platforma powinna funkcjonować w połączeniu np. z biuletynem lub wpisami na Twitterze.

3.1.4 Dążeniem UE powinno być łączenie, koordynowanie i tworzenie synergii pomiędzy działaniami UE i działaniami państw członkowskich realizowanymi w krajach partnerskich oraz unikanie nadmiernej konkurencji wewnętrznej. Państwa członkowskie mogłyby rozważyć dzielenie się odpowiedzialnością poprzez tworzenie form wzajemnej współpracy zewnętrznej (koordynatorzy transformacji, centra tłumaczeń, centra pomocy prawnej, placówki oświatowe itp.) na swoim terytorium lub na terytorium krajów partnerskich.

3.2 Zaangażowanie wszystkich zainteresowanych stron jako warunek wstępny zrównoważonych przemian

3.2.1 Mechanizmy działań zewnętrznych UE muszą jak najbardziej sprzyjać włączeniu społecznemu oraz być jak najbardziej przejrzyste i partycypacyjne, aby zapewnić wspólne poczucie odpowiedzialności za rozwój i współpracę. W obecnej sytuacji można zaobserwować niedociągnięcia. Potencjał zasady partnerstwa w zakresie jednoczenia społeczeństwa obywatelskiego i władz publicznych powinien zostać zbadany, np. jako warunek wstępny uzyskania dotacji.

3.2.2 Znaczne, najlepiej zorganizowane, zaangażowanie przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego i politycznego jest warunkiem wstępnym długofalowego zobowiązania do podjęcia reform (zob. także pkt 1.5). Zaangażowanie organizacji społeczeństwa obywatelskiego, w tym partnerów społecznych zarówno z UE, jak i z krajów partnerskich, jest niezbędnym elementem programowania i realizacji wszystkich działań na rzecz rozwoju i współpracy. Należy wzmacniać istniejące partnerstwa i propagować nowopowstałe.

3.2.3 Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny chętnie angażuje się w te działania, a jego partnerzy na całym świecie stanowią cenne zasoby, tak samo jak istniejące regularne fora.

3.2.4 Unia Europejska musi zintensyfikować wysiłki, aby rozwijać potencjał zarówno podmiotów reprezentujących UE, jak i podmiotów reprezentujących partnerów. Można tego dokonać poprzez wsparcie finansowe, wymianę doświadczeń, zapewnianie możliwości w zakresie kształcenia i szkolenia oraz inne środki lub programy.

3.2.5 Różne podmioty rządowe i pozarządowe – w UE oraz w krajach partnerskich – powinny uzyskać jednakowe możliwości uczestnictwa. Powinno się eliminować utrzymującą się bezpośrednią i pośrednią dyskryminację w dowolnej formie, w tym nadmiernie restrykcyjne kryteria kwalifikowalności; wymogi dotyczące wielkości projektu oraz kwestii technicznych; dyskryminację w zakresie przepisów administracyjnych, w tym różnice w wynagradzaniu lub opodatkowaniu ekspertów biorących udział w tych samych projektach; wymogi dotyczące współfinansowania (problemy z przyjęciem wkładów niepieniężnych); krajową działalność lobbującą prowadzącą do zniekształcenia wyników itp. ⁽⁵⁾ Zob. pkt 1.6.

3.2.6 Możliwości technologiczne XXI wieku, w tym administrację elektroniczną, powinno się w szerszym zakresie wykorzystywać i propagować na rzecz dialogu i zaangażowania. Planowane jest opracowanie specjalnego programu Wspieranie Demokracji 2.0.

3.3 Dodatkowe sugestie dotyczące programów i działań UE

3.3.1 Obecny system możliwości w zakresie finansowania i wsparcia z UE i dotyczącego UE jest często krytykowany jako niepotrzebnie skomplikowany. EKES z zadowoleniem przyjmuje plany uproszczenia i usprawnienia unijnych instrumentów zewnętrznego finansowania, w tym Europejskiego Instrumentu Śąsiedztwa począwszy od 2014 r. i wspiera łączenie środków.

3.3.2 Jakość przede wszystkim. Konkretna wiedza ekspercka w dziedzinie transformacji oraz umiejętność zrozumienia i dostosowania się do potrzeb kraju partnerskiego powinny być poddane obiektywnej ocenie, a wynik powinien być lepszy niż w przypadku poprzednich doświadczeń UE w zakresie wdrażania projektów.

3.3.3 Zdobyte doświadczenia UE w dziedzinie transformacji należy lepiej wykorzystywać przy opracowywaniu zewnętrznych strategii politycznych UE (w tym polityki rozwoju) ⁽⁶⁾. Sukcesy i wnioski wyciągnięte z popełnionych błędów powinny zostać w pełni usystematyzowane i poddane szczegółowej analizie. Wnioski muszą zostać wykorzystane, w pełni wdrożone i włączone do cyklu programowania. Potrzeba wymiernych działań następczych, m.in. wykorzystywania tej wiedzy przy opracowywaniu programów operacyjnych, dokonywaniu oceny dotacji projektowych i wielkości projektu, przydzielaniu takich dotacji oraz określaniu wielkości projektu itp.

⁽⁵⁾ Polecana przykładowo ekspertyza Parlamentu Europejskiego EXPO/B/AFET/2012/32 (2012).

⁽⁶⁾ Konkluzje 3218. posiedzenia Rady do Spraw Zagranicznych (31.1.2013), art. 19.

3.3.4 Należy umożliwić stosowanie Europejskiego Kompendium Transformacji, także dla celów programowania, i uzupełnić je o bazę danych ekspertów z doświadczeniem w dziedzinie transformacji, działających zarówno w sektorze rządowym, jak i pozarządowym. Należy zadbać, by poszukiwanie ekspertów było atrakcyjne dla partnerów. Powinno ono także być szeroko propagowane, zwłaszcza w krajach partnerskich. Komisja Europejska wraz z Europejską Służbą Działań Zewnętrznych (ESDZ) powinny przygotować listę kontrolną dla delegacji UE dotyczącą stosowania Europejskiego Kompendium Transformacji w programowaniu (można m.in. przyjąć, że będzie ono wiążącym źródłem informacji dla ekspertów biorących udział w działaniach UE).

3.3.5 Komisja Europejska powinna przygotować **plan działania dotyczący poprawy stosowania w programowaniu bogatych doświadczeń UE w dziedzinie transformacji**. Przyczyniłoby się to do zapewnienia systematycznego stosowania doświadczeń w dziedzinach, w których jest to istotne. Komisja Europejska powinna także przeznaczyć wystarczające zasoby administracyjne na realizację takiego planu.

3.3.6 Mając na uwadze znaczną liczbę istniejących już instrumentów związanych z dzieleniem się doświadczeniami w dziedzinie transformacji, wskazane byłoby zapewnienie przez Komisję zarządzania przekrojowego, tak by zgromadzić te instrumenty i zaprezentować je w tym samym miejscu, np. za pośrednictwem **platformy lub struktury patronackiej**.

3.3.7 Należy rozważyć dalszy rozwój unijnych instrumentów wiedzy eksperckiej, takich jak SOCIEUX lub MIEUX, na które istnieje zapotrzebowanie. Instrumenty takie sprawdzają się świetnie w sytuacji, gdy konieczne jest szybkie reagowanie na potrzeby krajów partnerskich. Zakres terytorialny istniejących mechanizmów wymiany doświadczeń opartych na potrzebach oraz innych programów, w szczególności TAIEX (Biuro Wymiany Informacji o Pomocy Technicznej), projekty partnerskie oraz Erasmus+, należy rozszerzyć na cały świat (szczególnie w krajach AKP), nie ograniczając przy tym planowanych środków na projekty realizowane w krajach obecnie objętych programem.

3.3.8 Powinno się wprowadzić w życie koncepcję „Partnerstwo/trio organizacji pozarządowych” z udziałem przynajmniej jednego partnera reprezentującego UE-15, jednego z UE-13 i jednego z kraju rozwijającego się lub znajdującego się w okresie transformacji ⁽⁷⁾. Ponadto powinno się wspierać wymianę doświadczeń wśród przedstawicieli sektora prywatnego.

3.3.9 Europejski Fundusz Rozwoju powinien bardziej sprzyjać wymianie niedawnych doświadczeń państw członkowskich UE w dziedzinie transformacji.

3.3.10 Przełożenie zdobytego doświadczenia na efektywne wsparcie w procesie transformacji wymaga od UE i państw członkowskich zapewnienia odpowiedniego finansowania i wsparcia publicznego. Ponadto EKES przypomina, że kwestie transformacji i roli osób fizycznych, społeczeństwa obywatelskiego i państwa należy podjąć w ramach Europejskiego Roku Rozwoju 2015.

⁽⁷⁾ Opinia EKES-u w sprawie nowej koncepcji działań w obliczu zmian zachodzących w sąsiedztwie, Dz.U. C 43 z 15.2.2012.

4. Wspieranie zrównoważonych reform demokratycznych i zrównoważonego rozwoju

Zdobyte w ostatnim czasie, bogate doświadczenia państw członkowskich w dziedzinie transformacji zyskują na znaczeniu i stają się coraz bardziej pożyteczne nie tylko dla krajów sąsiadujących z UE, przy coraz częstszym stosowaniu „podejścia skoncentrowanego na popycie”. Wspieranie demokracji powinno być dla UE kwestią priorytetową.

4.1 Szczególna rola UE na różnych etapach transformacji

4.1.1 Warunkiem zrównoważonego rozwoju jest osiągnięcie możliwie najszerszego konsensusu w społeczeństwach partnerskich. Niezbędne jest wsparcie dla demokracji, dobrego sprawowania rządów, podstawowych wolności (w tym wolności zrzeszania się i pokojowych zgromadzeń, wolności wypowiedzi, niezależnych mediów itp.), edukacji obywatelskiej oraz kształcenia nieformalnego i pozaformalnego, a także sprawiedliwości i sprawiedliwości społecznej we wszystkich sferach i na wszystkich poziomach.

4.1.2 Większy nacisk powinno się położyć na efektywność i rezultaty polityki i projektów. Projektom muszą towarzyszyć programy administracyjne i operacyjne, a także środki wsparcia dla osób fizycznych. Efektywności nie można osiągnąć bez poprawy koordynacji w krajach partnerskich. Powinno się im oferować wsparcie i możliwości konsultacji podczas planowania.

4.1.3 Brak dyskryminacji, równe traktowanie oraz proaktywne zaangażowanie partnerów UE oraz poszczególnych członków ich społeczeństw (w tym takich grup, jak kobiety, mniejszości itp.) są niezbędne jako zasada ogólna oraz jako czynnik warunkujący wiarygodność UE. Oczywiście, konieczne jest różnicowanie polityki w zależności od wymogów w kraju partnerskim i należy je poprawić. Jednocześnie UE nie powinna wykazywać się większą pobłażliwością w stosunku do krajów „o znaczeniu strategicznym” wyłącznie z uwagi na wąski interes pozostający bez związku z ideą zrównoważonego rozwoju. Poszanowanie praw człowieka to obszar, w którym wymagana jest współpraca pomiędzy UE i jej partnerami.

4.1.4 Przedstawiciele UE muszą działać w charakterze zarówno „moderatorów/mediatorów” (analizując lokalne potrzeby i wspierając/propagując dialog pomiędzy zainteresowanymi stronami na szczeblu lokalnym), jak i „ekspertów” (dzieląc się zdobytym doświadczeniem i analizując wnioski wyciągnięte podczas pracy w procesie transformacji).

4.1.5 Kompleksowe wsparcie powinno zostać udzielone przedstawicielom szerokiego przekroju społecznego w krajach partnerskich. Instytucje rządowe, a w niektórych przypadkach organizacje społeczeństwa obywatelskiego (w tym partnerów społecznych), ludzi młodych oraz badaczy postrzegają się obecnie jako kluczowe grupy docelowe pomocy oferowanej przez UE. Zrównoważony rozwój i przemiany demokratyczne wymagają kompleksowego wsparcia i ścisłej współpracy z „ambasadorami”, „lokomotywami/kierownikami” lub „twarzami trwałych zmian” wywodzącymi się ze społeczeństwa obywatelskiego oraz współpracy z jego liderami i w ramach sieci, ale muszą też wykraczać poza te obszary. Potrzebne jest powszechne, szeroko dostępne i widoczne wsparcie dla partnerów i ich społeczeństw. Integracja krajów sąsiadujących z UE i wsparcie dla nich nie

powinny być postrzegane jako korzyść jedynie dla wybranej, niewielkiej grupy. Widoczne usprawnienia w takich dziedzinach jak edukacja i nauka (w tym reformy kształcenia i szkolenia zawodowego, działania kierowane do dzieci itp.⁽⁸⁾), gospodarka niskoemisyjna, infrastruktura i usługi publiczne (w tym technologie informacyjno-komunikacyjne, ochrona zdrowia, place zabaw itp.), godziwa praca i możliwości wysokiej jakości zatrudnienia, równość płci, wsparcie dla grup słabszych społecznie i ekonomicznie oraz ludów tubylczych, ruchy społeczne i warunki umożliwiające rozwój działalności gospodarczej (w tym wzmocnienie i zaangażowanie partnerów społecznych⁽⁹⁾) itp. będą sprzyjać przemianom i większemu konsensusowi w kwestii orientacji proeuropejskiej.

4.1.6 Możliwe, że w krajach, w których występuje deficyt demokracji, finansowanie przekazane instytucjom publicznym lub za ich pośrednictwem nie jest przeznaczane na cele społeczne, ale na wsparcie reżimu, a lokalne organizacje społeczeństwa obywatelskiego, reprezentujące prawdziwie demokratyczne wartości, nie mają szansy ubiegania się o te środki. Utworzenie Europejskiego Funduszu na rzecz Demokracji jest, bez wątpienia, ważnym i długo oczekiwany krok. Niemniej jednak sam Fundusz nie wystarczy, aby rozwiązać te wieloaspektowe problemy. Częściowym rozwiązaniem jest „dogłębne rozpoznanie organizacji społeczeństwa obywatelskiego” oraz innych beneficjentów pomocy w regionie⁽¹⁰⁾. Oddolne/nieformalne społeczeństwo obywatelskie oraz inicjatywy obywatelskie także należy wspierać na szerszą skalę – kilka państw członkowskich UE posiada doświadczenie w zakresie elastycznego finansowania projektów. Jednocześnie trzeba zwiększyć ilość środków pomocowych przekazywanych za pośrednictwem społeczeństwa obywatelskiego, w szczególności w przypadku reżimów autorytarnych.

4.1.7 Szczególną uwagę należy zwrócić również na transformację w krajach położonych w południowej i wschodniej części basenu Morza Śródziemnego, gdzie demokracja, prawa człowieka i prawa kobiet są poważnie zagrożone, a także na potrzebę zapewnienia większego wsparcia UE dla organizacji kobiet i społeczeństwa obywatelskiego.

4.1.8 Zasadniczo UE musi dokonać dokładnej analizy różnych możliwości absorpcji i szczególnych uwarunkowań krajów partnerskich i dostosować się do nich.

4.1.9 Unia Europejska musi dzielić się doświadczeniem w dziedzinie zapewnienia zrównoważonego, zewnętrznego i wewnętrznego wsparcia na rzecz rozwoju, m.in. dla społeczeństwa obywatelskiego, po zakończeniu pierwszych etapów transformacji i osiągnięciu względnego dobrobytu.

4.2 Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – rola przedsiębiorstw i zatrudnienia w społeczeństwach w okresie transformacji

4.2.1 Rozwój gospodarczy sprzyjający włączeniu społecznemu oraz stabilny rynek, wraz z poprawą dobrobytu i zwiększeniem liczby miejsc pracy oraz inteligentną liberalizacją gospodarczą, muszą odgrywać kluczową rolę w rozwoju

⁽⁸⁾ Np. opinia EKES-u w sprawie roli UE i jej stosunków z Azją Środkową oraz udziału społeczeństwa obywatelskiego, Dz.U. C 248 z 28.8.2011.

⁽⁹⁾ Opinia EKES-u w sprawie nowej koncepcji działań w obliczu zmian zachodzących w sąsiedztwie, Dz.U. C 43 z 15.2.2012.

⁽¹⁰⁾ Opinia EKES-u w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej (IPA II) oraz wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego Europejski Instrument Sąsiedztwa, Dz.U. C 11 z 15.1.2013, s. 80. Zob. także raport informacyjny w sprawie roli społeczeństwa obywatelskiego we wdrażaniu partnerstwa na rzecz demokracji i wspólnego dobrobytu w regionie eurośródziemnomorskim (REX/356).

społeczeństw w okresie transformacji (zgodnie z koncepcją „przemian gospodarczych” w debatach dotyczących okresu po 2015 r.). Należy wspierać i chronić bezpieczny i przyjazny klimat inwestycyjny poprzez umowy międzynarodowe w ramach wielostronnych organizacji, takich jak WTO, OECD.

4.2.2 Kluczem do zrównoważenia jest praworządność, a także niezależny system prawny, którego nie można naruszyć poprzez korupcję czy rządy dyktatorskie. Niezbędnymi elementami są tu niezależne organizacje społeczeństwa obywatelskiego, które nie padają ofiarą zastraszania, dostęp do informacji, ochrona socjalna oraz możliwości godnego zatrudnienia, współpraca naukowa i techniczna, efektywność/niezależność energetyczna oraz ochrona środowiska.

4.2.3 Należy poprawić warunki handlowe, w odpowiednich przypadkach stosując pogłębione i kompleksowe umowy o wolnym handlu, które mają na celu „przekroczenie granic” i propagowanie stopniowego ujednoczenia przepisów, zasad i norm UE w przepisach technicznych – oraz w procesie wdrażania. Celem partnerów UE powinno być zbudowanie silnych gospodarek, sprzyjających włączeniu społecznemu, stopniowo ograniczając ich zależność od pomocy zewnętrznej, a to kolejny obszar, w którym konieczna jest wymiana doświadczeń.

4.2.4 Dialog z niezależnymi przedsiębiorcami (oraz związkami zawodowymi i innymi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego) oraz pomoc dla nich muszą być traktowane priorytetowo w relacjach z reżimami autorytarnymi. W każdym przypadku powinno się nadać małym i średnim przedsiębiorstwom bardziej znaczącą rolę propagatorów zrównoważonego rozwoju, praworządności oraz wzrostu gospodarczego. Rady inwestorów zagranicznych lub inni partnerzy z organizacji społeczeństwa obywatelskiego mogą pełnić rolę uzupełniającą.

4.3 *Dodatkowe uwagi dotyczące międzynarodowego partnerstwa na rzecz rozwoju*

4.3.1 Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny oraz inne podmioty wskazały już na potrzebę zacieśnienia współpracy pomiędzy UE, ONZ oraz innymi organami międzynarodowymi w zakresie agendy rozwoju po 2015 r. i zwiększenia skuteczności tej współpracy.

4.3.2 Ponadto UE musi także wziąć pod uwagę inne zmiany, jakie miały ostatnio miejsce, w tym utworzenie Partnerstwa na rzecz Otwartego Rządu (inicjatywy o szczególnym znaczeniu dla EKES-u, odzwierciedlającej zasadę partnerstwa, o której mowa wyżej). Wpływ planowanego transatlantyckiego partnerstwa w dziedzinie handlu i inwestycji oraz innych porozumień o podobnym charakterze musi być dokładnie zaplanowany i monitorowany pod względem wpływu na współpracę na rzecz rozwoju i transformacji.

4.3.3 Powinno się lepiej wykorzystać i wspierać rolę i potencjał prywatnych przedsiębiorców, których działalność ma zasięg globalny, oraz inwestorów zagranicznych popierających wartości, które wyznaje UE, zwłaszcza w dziedzinie podstawowych praw gospodarczych i socjalnych.

4.3.4 Powinno się zaplanować sporządzenie kompleksowej ekspertyzy poświęconej najlepszym praktykom fundacji o zasięgu globalnym, organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz narzędziom, które stosują one w krajach w okresie transformacji.

Bruksela, 16 października 2013 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Henri MALOSSE